

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Iure Ac Potestate Romanorvm Pontificvm,
Imperatorvm, Regum ac Episcoporum**

Alvarez Guerrero, Alfonso

Coloniae Agrippinae, 1586

VD16 A 2069

De bello iusto & iniusto. cap. xli.

urn:nbn:de:hbz:466:1-63477

etiam pro prælato constituere actorem, vel syndicum, ff.
quod cuiusque vni. l. sicut mancipium. Et capitulum an
possit constituere vicarios generales, vel speciales sedē va-
cante, vid. in Clem. j. de foro compe. & vid. in x. q. ij. par. Ec-
potest constituere vicarium vnum ex canoniciis de eo ca-
pitulo, ut per Cardi. in Clem. statutum, de elect. † De vica-
rio domini Papæ, vid. in x. q. & de alienatione rerum ec-
clesiasticarum vide tracta. de empt. & vendi. vol. j. fol. 222.
Quid sit mons pietatis, vid. tractatum Thomæ de Vio in
volum. x. tractatum, fol. 175. & ibi. in fol. 172. videbis tra-
ctatum de cambijs. † Et de virtute, & viribus iuramenti
vid. optimum tractatum in volumine tractatum, volum.
j. fol. 186. Et de vnione ecclesiarum vid. tractatum in vo-
lum. xj. fol. 279. Et de pensionibus vid. tractatum in volu-
mine xj. fol. 150 & alium tractatum in d. volum. xj. fol. 191.
& vide infrā in cap. de pensionibus ecclesiast. Et de mon-
te pietatis, & de cambijs vide infrā in c. de usuris.

DE BELLO IVSTO, ET INVSTO.

Cap. XLI.

S U M M A R I V M.

- 1 Humanæ generis calamitates à bello ortæ sunt, inuentæq; serui-
tutes.
- 2 Que, & quot sint bellis species.
- 3 Pro invsto bello indicendo que requirantur.
- 4 Golhorum historia.
- 5 Vbi deest superior de iure, vel de facto, ad Papam recurrens
dum est.
- 6 Hodie vitram inter Christianos bellum dici possit licitum.
- 7 Militare peccatum non est, nisi propter prædam militatur.
- 8 Interficiens aliquem in bello licito an teneatur in foro conscientiæ.
- 9 Bellum tripliciter committitur.
- 10 Bellum, quod ad offensam sit, nullo iure licitum est.
- 11 Bellum, quod pro gloria, & imperio sit, an sit de iure naturali.
- 12 Mandare potest Papa infidelibus, quod admittant predicatori-
res Euangeli in terris sua iurisdictiones.
- 13 Hodie per Christi adventum iurisdictiones, dominia, honores, at-
etiam

- que potestates, que penes infideles erant, in Christianos
translata sunt.
- 34 Ad indicendum bellum hodie inter Christianos que, & quae
requirantur.
- 35 Propter delictum domini negligentiis iustitiam facere, contra
tam terram, & omnes gentes subditas sibi potest indicare
bellum: item & depredari.
- 36 Melius est hostem in domo sua inuadere, quam in domo propria
bellare.
- 37 In Imperatore semper presumitur causa legitima.
- 38 Clericus missam celebrans si ab aliquo inuadatur, & se defen-
dendo aggressorem occidat, an poterit ad aliare redire, &
officium perficere.
- 39 Habentes commercia cum Saracenis, vel ei prestantes subsidi-
em, vel consilium tempore guerræ, non solum excommunicati
sunt, verum etiam iram Dei incurvant.
- 40 Dux, vel Marchio bellando contra ecclesiam captus an testan-
posset.
- 41 Qui pro defensione sua, verumq; suarum bellum mouet, licetè di-
citur id agere.
- 42 Plus Deum, quam hominem timere debemus.
- 43 Secleraius præstare auxilium prohibitum est.
- 44 Vasalli non defendantes dominum in prælio an feudo priuati
possint.
- 45 Quæ, & quotuplex sint causæ, propter quas princeps iustum p-
test indicere bellum.
- 46 Mala quilibet tolerare debemus, quam malo consentire.
- 47 Quid continetur sub pugna nomine: item & pralij.

Ella t̄ quia fuerunt causa primarum calami-
tatum humani generis, iniunctissime prin-
ceps, ut per Bald. in l.j.C. de ser. fug. per tex.
in authen. quib. mo. natu. effici. leg. colla. vii.
& quia bellum seruitutem inuenit, vt in l.
hostes, ff. de capti. vbi legitur: Ab hostibus autem captus
seruus est hostium. Alij dicunt, quod de iure diuino est in-
ducta seruitus, & non esset hodie seruitus, si ebrietatis non
fuisset, vt in c. exto die, xxxv. distin. manebat autem ante,

quam

quām vinum inueniretur, omnibus inconcussa libertas.
 Et quia bellum inter Christianos est perditio animæ, &
 corporis, & substantiæ, ut in C. per glo. publicæ lætitiae, in
 l. lib. xij. & per Bald. in lvnica, C. de cadu. tollen. & per
 Archid. in c. noli, xxij. q. j. per text. in authen. de armis, in
 princ. scripsi tractatum de bello iusto, & iniusto tuę Majes-
 tati dedicatum. Et audeo scribere, quia etiam minus be-
 nè dicta profunt; incitant enim alios ad inuestigationem
 perfectam. Cupio igitur corrigi, & suppleri; charitas e-
 nem incitat me ad laborem, ut via aperiatur, per quam in-
 dicatur intelligentia. Hoc igitur ordine procedam, ut dis-
 cutamus, vtrum aliquod bellum possit dici licitum in-
 ter Chrtianos. Secundo dicemus, quod bellum triplici-
 ter comittitur, aut pro offensa, aut pro defensa, aut pro
 gloria. Tertio, quod bellum est licitum, si geritur per Chris-
 tianos contra infideles. ¶ Quarto dicemus, quod ad bel-
 lum iustum indicendum tria requiruntur, scilicet iusta cau-
 sa bellandi, authoritas indicendi bellum, & intentio recta.
 Et dicemus, in quibus casibus Papa possit indicere bellum,
 & vtrum clericis licitum sit bellare. Et vtrum sit licitum
 bellantibus vti infidijs. Et vtrum liceat in diebus festiuis
 bellare. Et vtrum habens iustum bellum teneatur desiste-
 re à bello, hoste iniquo offerente satisfactionem. Et dice-
 mus aliqua de tregua ad tempus præstata, discordia nondū
 finita. Et quia dissidatio debet præcedere bellum, aliqua
 de dissidatione dicemus. Et vtrum domini, qui bella ge-
 runt, possint inuicem componere de damnis, & iniurijs
 subditorum eis inconsultis. Et dicemus, quod quando bel-
 lum iustum est, omnes capiuntur, & spoliantur, & spoliari
 dominus rei fit. Et dicemus, an liceat principi Christiano
 in bello iusto vti auxilio infidelium. Et dicemus, an Imper-
 tor, vel aliquis Christianorū possit inire pacem, vel longas
 inducias cum Saracenis, vel Turcis sine consensu sum-
 mi Pontificis. Et pro complemento tractatus dicemus, an
 iuste liceat Catholico Imperatori, & Catholico Regi no-
 stro indicere bellum publicum in occurrenti calamitate,
 ius sibi, & iustitiam ministrando; quia hic est finis libelli
 nostri, cum iuste debellare sit iuste iudicare.

† In primis igitur est considerandum, quod sunt species belli. Et docto. dicunt, quod sunt septem. Primum Romanum. Secundum iudiciale. Tertium presumptuosum. Quartum licitum. Quintum temerarium. Sextum voluntarium. Septimum necessarium; ut per Hostiens. in Summa, in tit. de treg. & pa. & per docto. in c. j. de homic. in vj. Sed primum bellum sicut supernum; & de illo dicere non est nostrum, sed relinquo beatis Theologis. Secundum bellum sicut naturali instinctu inductum, quo cuncta animalia sunt edocta. Ex illo enim cuncta animalia, que in celo, terra, mariq; nascuntur, vicissim bellant; & praecipue illa, quae ad prædam, & deuorationem intendunt, ut sunt aues rapaces, leones, & similia, & infiniti pisces maris. Et de hoc bello habemus in l. j. §. cūm arietes, ff. si quad. pau. fec. di. Aliud bellum sicut supernaturale, & miraculosum inter Esau, & Iacob, qui pugnauerunt ad invicem in utero matris suæ, significatique pugna eorum pugnam gentilium, & Christianorum, ut Genet. xxv. sed aduerte, quod de bello vero, & proprio tractare intendimus. Et bellum verum, & proprium solus Imperator indicit auctoritate Cæsarea in eum translatâ per Romanum populum, ut per tex. & Bart. in l. hostes, ff. de capt. & post. reuer. iuncta glo. mag. dum dicit, accipiendum populum Romanorum in hac materia pro toto Imperio Romanorum. Et ideo si aliquis bellum indicit contra alium Regem, tale bellum ex neutra parte causat seruitutem: quia tale bellum fuit à iure gentium introductum, successuò iure ciuiili postea confirmatum. Ante quod bellum omnes homines liberi, & legitimi nascebantur: sed ipsum bellum introduxit seruitutem, ut in l. ex hoc iure, ff. de iustitia & iure, & in Authen. quibus modis natura, efficiantur legitimi. collatio. vi. & institut. de iure person. §. seruitus, & in l. naturalem, §. fin. ff. de acquir. rer. domin. Sed hodie de consuetudine, quæ potius dicenda est corruptela, omnes Reges unus contra alium indicunt bellum ad invicem pro libito voluntatis, inconsulto Romano Pontifice, & inconsulto Imperatore, & inter eos habetur probello proprio, & vero, contra ordinationem ecclesiæ, & contra maiestatem Impera-

peratoris. Sed ille, qui præparat exercitum sine iussu Imperatoris, incidit in l. Iuli. maiesta. l. lex xij. tabularum, &c. ad leg. Iul. maiesta. Sed Rex Hispaniarum potest indicere bellum publicum, & verum, ius sibi, & iustitia ministrando; quia de iure non recognoscit superiorem, vt est glossa aurea, & notabilis in c. Adrianus, ij. lxij. distinct. vbi legitur: Reges Hispaniarum cùm non subessent Imperio, regnum ab hostium fauibus eruerunt. & Oldra. in consil. lxxix. dicit: Hispani terram illam per arma ab infidelibus acquisuerunt. Et dicunt docto. in c. per venerabilem, qui filii sunt leg. quod Rex Hispania, Francia, & Anglia de facto non recognoscunt superiorem, videlicet. Alber. in l. cunctos populos, de summa Trinitate. & fide cath. Sed pro Rege Hispania, quod de iure non recognoscit superiorem, glossa aurea, & sing. ut dixi, in d. c. Adrianus, & est text. in l. xvij. primæ partitæ, tit. v. ¶ Et altius historiam recensens, dicit, veritas sic se habet: Primi quidem Gothorum Reges Athanaricus, vel secundū alios Alaricus, à quibus Catholicus Imperator noster indubitatam trahit originem, ex gratia Honorij Imperatoris concessione Hispanias viriliter aggressi sunt, & Vandalo, Sueuosq; quieas tunc temporis tyrannicè, & contra Imperatoris voluntatem occupatas tenebant, forti animo debellando eos ab Hispanijs expulerunt, & in Africam fugere coegerunt. Et ex tunc postquam Hispanicam Monarchiam adcepit sunt, usque ad tempora nostra Reges Goths regnauerunt, & in semper. na secula regnabunt, eo quod iuste, & non tyrannice initium ex predicta Honorij Imperatoris concessione habuerunt. Quamobrem in temporalibus superioribus non recognoscunt. Tunc vero construxerunt sacra templa, & ecclesijs, vbi diuina officia celebrarentur, dotemque eis constituerunt, & ornamenta plurima ministrarunt: ex quo ius patronatus in eisdem ecclesijs presertim cathedralibus acquisierunt, & specialiter sibi reseruauerunt, ut in c. nobis, & c. præterea, de iur. patro. & c. Eleutherius, xvij. q. iiij. & c. Frigentius, xvij. q. viij. & c. pietatis, & c. filii, & c. sp. monasterium, de quo vide Archi. in c. leonis, lxij. d. stir. & Balin proce. decretalium, in §. Rex pacificus. & Doctorem Pala-

Palacios ruuios virum magnæ authoritatis in tractatu suo de beneficijs in curia vacantibus, §. viij. (vt dixi in tractatu de Concilio, c. xiiij.) Sed collige vnum notabile verbum, t̄ quod ybi deest superior, de iure vel de facto recurrendum est ad Papam ex potestate generali, quam à Deo recepit; quia succedit, vt faciat iustitiam. ita Panor. in c. & si necesse, de dona. inter vir. & vxo. Sed aduerte, quod Imperium est à Deo; & tripliciter probatur, primo permissuè, secundo adprobatiuè, tertio formaliter, & effectiuè; vt dixi in libro meo de administratione Iustitiae in regula de Imperio, & Imperatoris potestate. Et ecclesia approbat Imperatorem, vt in Clemen. venerabilem, de elect. & ibi docto. & vnicus est in orbe, qui præsit Regibus, vt in l. de proportionatio, ad leg. Rho. de iactu. & est princeps principū, vt per Cardi. & docto. in Clemen. yna. de iure iutan. & dicitur vicarius Christi in temporalibus, vt per Bald. in l. j. C. de iur. aur. annul. His præmissis considerandum etiam est, t̄ verum hodie aliquod bellum possit dici licitum inter Christianos, quia militare videtur alienum ab Euangelica disciplina, & omnis militia vel ob iniuriam propullandam, vel propter vindictam inferendam est instituta; iniuria autem vel à propria persona, vel à socio repellitur: quod utrumq; Euangelica lege prohibetur, cum scriptum sit Matth. v. Si quis te percussorit in vnam maxillam, præbe ei & alteram. & iterum: Qui angariauerit te mille passus, vade cum duo millia. Item cum Apostolus dicat ad Romanos xij. Non vos defendentes charissimi, sed date locam ire. Item cum Petro gladio magistrum defendantem Christus dixerit Matth. xxvij. Converte gladium tuum in yaginam: an putas, quod non possum rogare patrem meum, &c. Denique sicut de beato Andrea legitur, quod cum fieret concursus populorum, vt de manibus iniqui iudicis eum eriperent, & ab iniuria mortis illum defenderent, ipse rogarbat eos, ne suum martyrium impedirent; quid aliud monemur, quam sicut proprias, ita & sociorum iniurias patienter tolerare, nec ad arma concurrere, sed eorum exemplo ad similia perferenda animum preparare? Item cum in Deut. dicitur: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicitur domini

Dominus: in his omnibus quid aliud præcipitur, quam
vt vindictæ delinquentium diuino reseruentur examini? Cùm ergo (vt supra dictum est) militia videatur instituta
ob iniuriam propulsandam, vel propter vindictam infen-
tendam, & utrumque Euangelica lege prohibeatur, appa-
ret, quod militare peccatum est: pœna etenim non infligi-
tur nisi pro peccato. Sed à Domino indicitur pœna bel-
lantibus, secundum illud Matth. xxvj. Omnis qui accepe-
rit gladium, gladio peribit; ergo omne bellum est illicitum.
Sed supradicta præcepta magis sunt ad præparationem
cordis, quam ad opus, quod in aperto sit: vt teneatur in
secreto animi patientia cum benevolentia; & ostenditur
liquidum, dum Dominus Iesus per exemplum singulare pa-
tentia cùm percueretur in faciem, respondit: Si male lo-
quutus sum, exprobra me de malo; si autem benè, quid me
cædis? Nequaquam igitur præceptum suum, si verba in-
tuemur, impleuit, neque enim præbuit alteram partem,
sed potius prohibuit, ne faceret, & ne iniuriam augeret: ta-
men paratus aduenerat non solum percuti in faciem, ve-
rumentam pro his, a quibus patiebatur, crucifixus occidi,
pro quibus ait in cruce pendens: Pater ignosce illis, quia
nesciunt quid faciunt. Nec Paulus Apostolus præceptum
Domini videtur impleisse, vbi percussus etiam in facie di-
xit Principi sacerdotum: Percutiat te Deus paries deal-
bate: sedes me iudicare secundum legem, & contra legem
iubes me percuti? Et cùm à circumstantibus diceretur:
Iniuriam facis Principi sacerdotum; irridens eos admone-
re voluit, quod dixerit, vt qui sapient, etiam intelligerent,
etiam destruendum esse in aduentum Christi parietem
dealbatum, hoc est, hypocrismus sacerdotij Iudaorum. ait
quippe: Nesciui fratres, quia princeps est; scriptum est e-
nem: Principi populi tui non maledicere. Cùm proculdu-
bio, qui in hoc populo creuerat, atque in lege fuerat eru-
ditus, illū principem sacerdotum nescire non posset. Sunt
ergo ista præcepta patientiae semper in cordis præparatio-
ne retinenda: ipsa quoque benevolentia, ne reddatur ma-
lum pro malo, semper in voluntate complenda. Sed disci-
plina Christiana non omnia bella prohibuit, debent enim
seruare

seruare bellatores regulam Ioannis Baptiste militibus d^e
 tam : neminem scilicet concutiatis, neque calumniam fa-
 ciatis : & contenti estote stipendijs vestris, vt Lucas in c.
 iij. sui Euangelij testatur. + Ideo militare (vt dixi) non
 est peccatum, nisi propter prædam militetur, & vt milites
 prædam non faciant, stipendia sunt eis constituta. ultra quo
 si aliquid extorserint, tanquam calumniatores, & concus-
 sores damnabuntur. Vnde Augustinus in sermone de pu-
 ero Centurionis ait: In bellicis armis multi Deo placere
 possunt: in his erat sanctus ille Centurio, qui Domino di-
 xit: Non sum dignus, vt intres sub tectum meum. In his
 erat sanctus David, cui Dominus tam magnum perhibuit
 testimonium. & etiam habetur ista litera in c. noli exitti-
 mare xxij. q. j. Et iusta bella gerebantur a filiis Israel con-
 tra Amorrhæos: innoxius enim transitus negabatur, qui
 iure humanæ societatis æquissimo patere debebat. & Ju-
 dith iuste interfecit Holofernem pro liberando populo
 suo. Et arma fuerunt instituta, vt vita hominum corrige-
 tur, text. est iuncta glo. in c. non frustra, xxij. q. v. Et po-
 test aliquando homo occidere hominem sine peccato, vt
 miles hostem. ita Augusti. de libero arbitrio, libro primo.
 & ista verba sunt canonizata in c. si homicidium, xxij. q.
 v. ybi habetur: Cum homo iuste occiditur, lex eum occi-
 dit, non tu, similis tex. in c. de occidendis, ead. q. & caus.
 v. bi legitur: De occidendis hominibus, ne ab eis quispiam
 occidatur, non mihi placet consilium, nisi forte sit miles,
 aut publica functione teneatur. Et Christus insinuans ar-
 ma ad regnum huius mundi pertinere, interrogatus a Pi-
 lato an Rex esset, ait: Regnum meum non est de hoc mun-
 do; si enim esset de hoc mundo, ministri mei vtiq; decen-
 tarent, vt ego non traderer Iudæis. Et est considerandum,
 quod a principio bella in genere humano introducta fue-
 runt a iure gentium, & ius gentium naturale dicitur, cum
 ipsum sit semper bonum, & æquum, sicut ius naturale, vt
 instit. de rer. diui. f. singulorum, & ss. de iusti. & iur. l. pen.
 & l. ex hoc iure gentium introducta sunt bella. & aliqui
 diunt, & benè, quod illa lex intelligitur de bello licto,
 non de illicito: quia cum ex bellis oriuntur incendia, &
 omnia

omnia mala, ut ff. ad leg. Jul. de vi. publi. l. quoniam multa in authen. de armis, in princ. colla. vj. ius gentium bonum, & ex quo non introduxit iniustum bellum. & licet ex bello licito oriatur multa mala, non debent considerari mala, quæ in consequentiâ veniunt, sed considerandum est, quod principaliter agitur, scilicet bellum licitum, iuxta notata in l. si quis nec causam, ff. si cert. pet. per Cyn. & Iaco. But. in l. cù proponas, C. de dolo. Ex quo sequitur, t̄ quod interficiens aliquem in bello licito, non tenetur in foro conscientia, nec delinquit (vt iam dixi) cùm faciat lege permittente, text. est sing. in c. miles, xxij. q. v. & vide de hoc etiam Inno. & Io. And. in c. petitio, de homi. t̄ Sed adverte ea, quæ superius diximus, quod bellum tripliciter committitur, aut pro defensa, aut pro offensa, aut pro gloria. Primo potest dici bellum iustum tam de iure gentium, quam ciuii, quam etiâ de iure diuino, diuersis respectibus. Nam aut consideramus inclinationem, & illa est de iure naturali; quoniam ex principijs naturalibus habemus inclinationem ad exclusionem cuiuscunq; oppugnationis, ut patet in animalibus brutis, ff. si quad. pau. fec. dic. l. j. g. cùm arietes, vnde iura dicunt, quod defensio est de iure naturali, ut ff. ad leg. Aquil. iiiij. in princ. & l. scientiam, g. qui cùm alter, cum glo. quæ dicit, defensam esse permisam à iure ciuii. patet etiam in c. ius naturale, j. distin. vbi repulsio violentiae ponitur inter ea, quæ sunt de iure naturali. itē patet in Clem. pastolaris, dere iud. Aut nos consideramus rectitudinem instinctus, que prouenit ex ratione; & illa est de iure gentium, cùm ratio sit communis solis hominibus, & non brutis. Aut consideramus confirmationem, & approbationem defensionis, per respectum ad animam; & ista est de iure diuino, ut patet in Clem. si furiosus, de homic. vbi de iure canonico permittitur talis defensio, nec incurritur aliqua irregularitas ex homicidio cōmissio, multo ergo minima contrahitur peccatum, cùm facilius contrahatur irregularitas. Si ergo permisum est de iure canonico, similiter de iure diuino, cùi ius canonicum subalternetur diuino, & redat ad eundem finem. Itaq; de iure diuino bellum est permisum, ut patet in d. Clem. si furiosus, de homi. Itē patet, quia de iure diuino licitum

citum est defendere proximum à morte, vt in c. ipsa pietas, xxijij. q. iiiij. & dilectio proximi includit dilectionem suu, quia sicut charitas est in diligendo proximum, ita in diligendo seipsum: defensio ergo sui ipsius tendit in charitatem, igitur de iure diuino permisla, cuius precepti finis est charitas, vt in c. charitas, de penit. distinct. ij. & Aposto. Plenitudo legis est dilectio. Et tertius etiam potest occidere aggressorem proximi, si alias iniuriam non potest pro pulsare, vt in c. quis potest, & c. Maximianus, xxijij. q. iii.

io Circa secundum † de bello, quod sit ad offensam, illud nullo iure est licitum: quia non ius, sed nefas dicitur, l. ut vim, ff. de iust. & iure, Aliq. quando tamen permititur à iure ex causa, vt in l. j. C. quando liceat vni. sine iu. se vendi vbi ponuntur casus, in quibus non expedit, quod aliquis iudicem adeat, sed propria authoritate potest ius sibi dicere, etiam occidendo, scilicet in nocturno depopulatore agrorum, & in latrone platearum, & in desertore militie: & in illis non est licita defensio, vt per Bal. & Paul. ibi, & vid. text. in l. furem nocturnum, ff. de sicarijs. & vid. Iaso. in l. de astio. in princ. Et si aliquis minatur alicui, quod ipsum interficiet, minatus potest præuenire, & illum impunè occidere per rationem, quæ ponitur in d. l. j. melius est enim occurtere in tempore, quam post exitum vindicare. quod intellige secundum Paul. ibi, si minans erat solitus minas suas executioni mandare: quia non debet expectare se percuti. & adde, quod notatur extra de homi. c. significasti, quia illata percussio non potest temperari. Et milites transferentes se ad hostes possunt à quolibet impune capi, & resistentes possunt impunè occidi, vt publici latrones, text. est in l. ij. eod. tit. † Circa tertium bellum, quod fit pro gloria, & imperio, non animo defendendi, vel offendendi principaliter, sed animo subiugandi, tale bellum de iure naturali non est: quia talis initinctus non est a pud animalia ratione carentia. Sed aliquando tale bellum potest esse licitum de iure diuino, vt si gereretur per fidèles contra infideles, iuxta notata per Inno. in c. licet, de voto. sed tunc tale bellum potius tendit in charitatem,

ii quam ad gloriam, scilicet vt eos reducat ad fidem: quod

aut ipsi impugnant Christianos, & tunc non est dubium,
vt in c. dispar, xxij. q. viij. quia licitum est vim vi repellere,
rej. vt vim. ff. de iust. & iur. & ff. ad leg. Aquil. l. Scientiam,
ff. qui cum aliter, de senten. ex commun. c. si vero, l. j. C. vnde
vi. & etiam si velint vivere in pace. Aliud dico, quod quando
bellum debet eis inferri, quia verisimile est, quod quando
cunque oportunitatem habebunt, oppugnabunt, & perse-
quentur Christianos, & ecclesiam; nam hoc videtur in eis
naturaliter inesse. vnde dicit Magister in scholastica histo-
ria in c. de fuga Agar, quod illud, quod scribitur Gen. xvij.
de patre eorum Ilmael, a quo ipsi descendunt, notatur in
c. & si Iudeos, de Iud. & Sarac. scilicet manus eius contra
omnes, & manus eorum contra eum, in regione fratrum
tentoria sit: verificatur in Saracenis, qui de genere suo
descendant. Nam ipsi pugnant contra omnes, & omnes
pugnant contra eos; & ideo nunquam sunt in pace: ideo
non est ei indulgendum, vt in c. noli, xxij. q. j. & tanquam
hostes fidei ipso iure sunt dissidati, vt per Alex. in l. hostes,
decap. Et licet non debeant infideles cogi ad fidem, quia
omnes libero arbitrio relinquendi sunt, & sola Dei gratia
in hac vocatione valeat, c. de Iudeis, xlv. distinct. ¶ tamen
mandare potest Papa infidelibus, quod admittant praedi-
catores Euangelij in terris suis iurisdictionis. Nam cum
omnis creatura rationabilis facta sit ad Deum laudandum,
si ipsi prohibent praedicatorum praedicare, peccant; ideo
que puniendi sunt, ita Innoc. in c. quod super, de voto. &
vide Panorm. in c. sicut Iudei, de Iud. Et dixi, quod hostes
fidei ipso iure sunt dissidati: Ratio est, quia in provincijs
suis per idolatriam blasphematur Deus; & scriptum est
Deuter. c. xij. Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt
gentes Deos suos, dissipate aras eorum, & confringite sta-
tuas, & disperdite idola, & nomina eorum de locis illis.
Eraduete, ¶ quia hodie non est iurisdictio, nec dominiū, ¶
nec honor, nec potestas penes infideles: nam per aduen-
tum Christi translatam sunt in Christianos: transfertur e-
num regnum de gente in gentem propter iniusticias suas,
vt in c. si de rebus, xxij. q. viij. de quo vide Oldra. in confi-
lxxij. & in d. c. si de rebus, legitur: Auseretur a vobis re-

gnum, & dabitur genti facienti iustitiam; & labores ini-
storum p̄j edent. & Cardin. sancti Sixti in sua Summa de
peccatis tractando breuiter de bello dicit: Bellum ini-
stum ex propria ratione constat esse peccatum mortal-

¶ Et hodie inter Christianos ad iustum bellum proprium
& verum indicendum tria requiruntur, scilicet, prima
iusta causa bellandi, secunda authoritas indicendi bellum,
tertio recta intentio, ut in c. iustum est bellum. & c. dom-
nus noster, xxij. q. ii. & in c. quod culpatur, xxij. q. ii.
legitur in c. quod, ead. causa & quæst. Apud veros Dei-
tores ipsa bella pacata sunt, quæ non cupiditate, aut crudi-
litate, sed pacis studio geruntur, ut mali coerceantur, & ho-
ni subleuentur. Ideo bellum tripliciter contingit inuen-
ti iustum, vel defectu iustitiae in causa, vel ex defectu au-
thoritatis in capite, vel ex defectu rectitudinis in intentio-
ne; quandocunque siquidem eorum defectu acciderit
bellum redditur iniquum. Et sanctus Thomas in secun-
da secundæ, in q. xl. scribendo de bello dicit: Conuocat
multitudinem, quod in bellis oportet fieri, non pertinet
ad priuatam personam: cum autem cura rei publica con-
missa sit principibus, ad eos pertinet rem publicam ciui-
tatis, vel regni, & prouinciarum sibi subdita tueri, & sicut
cives defendunt eam materiali gladio contra interiores que-
dem perturbatores, dum malefactores puniuntur, secun-
dum illud Apostoli ad Romanos, c. viij. non sine causâ gla-
dium portat, minister enim Dei est, vindicta in ira ei, qui
le agit; ita etiam gladio bellico ad eos pertinet Rempubli-
cam tueri ab exterioribus hostibus. vnde principibus con-
sideratur: Eripite pauperem, & egenum de manu peccatorum
liberate. & Augustin. contra Faustum dicit: Ordo na-
turalis mortalium paci accommodatus poscit, ut suscipiant
belli authoritas, atque consilium penes principes sit, &
d. c. iustum est bellum, legitur: Iustum est bellum, quo
ex editio geritur de rebus scilicet proprijs repetendis, &
propulsandorum hominum causa: iure autem discep-
re est iuste iudicare, & bellum pro iniuria propulsanda
citur, quando quis actualiter non offenditur, sed ver-
sriter offendi dubitat; nam non debet expectare offe-

sim, sed se præparare, & offendere, ne offendatur, iuxta
 ea, quæ notantur in l.j. C. vnde vi; per glo. & docto. Pau.
 in l.ex hoc iure. & in d. l.j. quando licet vni. sine iud. se
 vindi. Et princeps potest pugnare extra regnum eligen-
 do pro meliori remedio (vt infra dicetur) cum authoritas
 suscipiendo bellum sit in principe. Secundo, requiritur
 causa iusta, vt scilicet ille, qui oppugnat, propter aliquā
 culpatam impugnationem mereatur. vnde Augustinus in
 libro questionum ait: Iusta autem bella solent dissiniri,
 quæ vlciscuntur iniurias: sic gens & ciuitas plectenda est,
 quæ vel vindicare neglexerit, quod à suis improbe factum
 est, vel reddere, quod per iniuriam ablatum est. Sed hoc
 genus belli sine dubio iustum est, quod Deus imperat, qui
 nouit quod quisque facere debet. In quo bello ductor ex-
 ercitus, vel Imperator, vel Rex non tam author belli, quam
 minister iustitiae iudicandus est. Ista verba Augustini sunt
 canonizata in c. dominus noster, xxij. quæst. ij. & ibi dici-
 tur in c. iustum est bellum: Iustè debellare est iuste iudi-
 care; † & ideo desiciente iustitia, potest ciuitas, vel domi-
 nus terræ, qui circa iustitiam est negligens, ab aduersario
 deprædari, & etiam possunt deprædari omnes subditi do-
 mini, vel ciuitatis. ita Barto. in tractatu repræsalium; q. j.
 n. xiiij. & Hostien. & Ioan. Andr. in c. de treg. & pa. præ-
 missa timen spirituali gladio, si potest haberi, vt in c. j. de
 iniur. lib. vij. & per Barto. in d. tractatu repræsalium. Et in
 talibello iusto vasallus debet iuare dominum, vt per An-
 dre de Ller, & docto, in tit. in quibus causis seu amitta. in
 v. feudo. & etiam tenetur iuare dominum extra regnum,
 si habeat iustum bellum, pro defensione regni, vt colligi-
 tur ex c. dominus, xxij. q. ij. quia si dominus gentem, vel
 ciuitatem, quæ emendare neglexit iniuste facta, petat per
 bellum, & sic eundo contra illam gentem, & ciuitatem ne-
 cessariò debet egredi regnum suum; multo fo- rius, si ini-
 micus Regis veniret ad offensionem iniuste, & Rex pro
 sua iusta defensione veller pugnare extra regnum suum, c-
 ligendo pro meliori remedio non expectare eum in reg-
 no suo, cum authoritas suscipiendo bellum sit in prin-
 cipe, vt in c. quod culpatur, xxij. q. j. Erit ergo authoritas

principis in loco, quia si de toto, de parte, seu circumstans
 tis belli, argum. s. de part. iuris gentium, s. qui iubet iu-
 dicare. & credi oportet experto in arte bellandi, argum.
 s. de ventre inspici. i. j. in princ. & parendum est ei in his,
 quæ ad bellum pertinent, s. de re mili. l. iij. s. in bello; qui
 Scipio Africanus (vt expertus) noluit pugnare in Itali,
 sed traiecit bellum in Africam; sic Agathocles Rex Car-
 thaginiæ; sic Metellus in Hispaniam recedens de obsi-
 one Trebisæ alias regiones petendo. Et inter asturias, &
 stratagemata præliorum vna principalis est † non bellum
 in domo propria, sed potius inuadere hostem in domo
 sua, ut animos hostium contundat prius: quia in primis
 finibus arcendus est hostis, dicit Seneca in libro primo de
 ira, ij. charta. Et principum exempla sequenda sunt, vt s.
 ad Trebel. l. apud Iulianum, s. Antistia. Et potest prin-
 ceps desistere à bello contradicentibus subditis, quia a-
 pud eum sicut mouendi bellum, ita & desistendi à bello re-
 sider authoritas. Causa vero iusta, authoritas, aut intentio
 recta si defuerit in bello, non bellum, sed inuasio de facto,
 cædes, rapinaq; est per ea, quæ superius dixi. Et licet pra-
 sentia Dei sit vbique, tantum in iusto bello solet adesse con-
 tantibus pro iustitia per specialem cōseruationem, & pro-
 tectionem ipsorum. ita Nicolaus de Lira in c. xx. Deuter.
 † Sed in Imperatore semper præsumitur legitima causa,
 iuxta notata per Legilitas in l. præscriptione, & in l. fin. C.
 si contra ius, vel vtil. pub. & per canones in c. quæ in eccl-
 esiarum, de constit. Et quando bellum sit indictum ex edito
 Imperatoris, est propriè bellum; quia in Imperatorem
 est translata omnis iurisdictio populi Romani, vt in l. hos-
 tiles, s. de capc. & in l. hostiles, de verbo, signif. Et si quis di-
 ceret, Imperatorem non esse dominum, & monarcham
 totius orbis, forte esset hæreticus. ita Bart. in l. hostiles, de
 capt. Sed ad occisionem, seu membris debilitationem cle-
 ricus procedere non debet pro defensione rerum; & hoc
 sentit Inno. in c. si verò, j. de senten. excommu. & text. in c.
 qui potest, xxij. q. iij. non ligat clericos; quia, vt dicitur in
 præsenti cap. clericale officium reddit clericos inhabili-
 ad pugnandū. Sed bene potest clericus obuiare sine occa-
 sione

sione, sed faciat omne illud, quod in se est, sine occidente,
 & membra mutilatione, & sine exercitatione armorum:
 quia in persona Petri, ut diximus, prohibitum fuit clericis.
 ¶ Et si clericus celebrans inuaditur, iuste dimittit celebra- 18
 tionem; & si defendendo se oceidit aggressorem, potest
 incontinenti redire ad altare, ac officium perficere. ita Pa-
 norm. in c. clerici, devita & honest. cler. Et clericus iudi-
 cium exercens ab officio, & beneficio deponitur, vt in c.
 clericus, & c. sententiam, ne cler. vel mona. Ideo aduertant
 Pontifices, quia Moyses ad bella non vadit, vt dicit diuus
 Hieronymus in Leuitico, trāsumptuē in c. si quis, xxxvij.
 dist, vbi litera dicit: Si quis vult l'ontifex esse, non tam vō
 cabulo, quām merito imitetur Moysen, imitetur & Aaron.
 Quid enim dicitur de ijs? quōd non descendunt de taber-
 naculo Domini. Quid autem ei opus erat? vt aut à Deo
 aliquid diceret, aut ipse populum doceret: hęc duo sunt
 Pontificis opera, vt à Deo discat legendo scripturas di-
 uinas, & sapienter meditando: aut populum doceat, sed illa
 doceat, quae à Deo ipse didicerat, non ex proprio corde,
 vel humano sensu, sed que spiritus sanctus docet. Est &
 aliud opus, quod fecit Moyses. Ad bella non vadit, non
 pugnat contra inimicos, sed quid facit? orat, & donec or-
 rat, vincit populus eius: si relaxauerit, & dimiserit manus,
 populus eius vincitur, & fugatur. Oret ergo sacerdos ec-
 clesiæ indesinenter, vt vincat populus, qui sub ipso est, ho-
 stes invisibilis Amalechitas, qui sunt dæmones. Itaque
 Moyses in bello pro veritate fidei, licet esset praeses, nō va-
 dit ad bellum, nec pugnauit. Sed qui bellis interfuerunt,
 poslunt fieri clerici, si interfuerunt in bello licito, nec in-
 terficerunt, aut mutilauerunt, aut præstiterunt causam
 mortis; & in tali casu dispensatione non indigent. Si ve-
 ro aliquis interfuerit in bello illicito, & ibi homines sunt occisi,
 etiam si non per illum, imputabitur illi propria culpā præ-
 cedentem, & ita non poterit promoueri, vt in c. vlt. xv. q. j.
 & c. presentium, de cler. paro. & c. continebatur, de ho-
 mi. Sed credo cum talibus Episcopos posse dispensare,
 dummodo nec mors, nec mutilatio fuerit subsequuta, sci-
 licet per illos promouendos, argum. c. j. i. de cler. pug. in

duel. vide de ista materia in c. xvij. Item bellicq; exerciti
impeduntur clericis propter specialem rationem: nam o-
mnes clericorum ordines ordinantur ad altaris ministeri-
um, in quo sub-sacramento representatur passio Christi
secundum illud i.ad Corinth. c.xij. Quotiescunq; man-
ducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Dom-
ini annunciatibus, donec veniat. Et ideo non competit
occidere, vel effundere sanguinem, sed magis esse par-
tos ad propriam sanguinis effusionem pro Christo, n
imitentur opere, quod gerunt ministerio. Et proprius
fuit institutum, ut estudentes sanguinem, & etiam sine
peccato, sintirregularis. Vnde clericis non licet omnia
bella gerere, que ordinantur ad sanguinis effusionem.
in c. nimirum, & c. reprehensibile, xxij. q. viij. & c. nim-
cum duobus sequenti. & c. de his clericis, & quasi perso-
n. l. distinct. Et aduerte, quia tex. in c. clericum, l. distinct
cit, quod clericus, qui paganum occidit, ad maiorem gra-
dum peruenire non potest: sed si clericus non potest mor-
tem aliter vitare, potest impunè occidere suum aggrello-
rem, vt dixi. Et aduerte, quia ista necessitas debet esse in-
equitabilis: nam potius aggressor videtur scipsum occidi-
re, quam ab agguesso occidi, vt probatur in Clemenc. si-
riosus, de homic. & ideo nullum peccatum incurrit. Pe-
trum Episcopi, suis sacerdotes licite possint interesse
bello, vide Cardinalem sancti Sixti in c. si quis vult, xxij
distinct. † Et Papa etiam excommunicationi supponit
excommunicati sunt principes, & alij, qui cum Saracenis
tempore guerre aliquod habent commercium, vel conspi-
stant subliidum, vel consilium: & non solum sunt exco-
municati, verum etiam iram Dei viuentis incurunt, vt
c. quod olim, de Indeis. Et cum proceditur ad correctionem
peccati, non est scienda distinctio inter magnum
paruum: in modo tamen coercendi, & puniendo, & in
meribus prenarum bene fit differentia, vt in l. seruorum
ff. de poenit. opti. text. in c. qui contra, xxij. quæst. j. v
habetur: Qui contra ecclesias pacem sunt, si dignitate
aut cingulum militia habent, nudentur eis. facit tex. in
homo Christianus, xl. distinct. vbi dicitur, quod qualis

delinquentis aggrauat delictum. & scriptum est in lege di-
uina: Ita magnum iudicabis, ut paruum. Ideo legitur in c.
nouit, de iudicijs, quod Papa potest procedere contra Re-
ges ratione peccati, maxime ratione perjurij, vel pacis fra-
etiae, vt in illo recte proceditur contra Regem Francorum;
& debet compellere Reges ad concordiam, & ad pacem re-
formandam, seu ad treguas ineundas, vt in c. placuit, x dixi
sunt. vbi legitur: Qui inimicitias deponere perniciosa
intentione noluerint, de ecclesia cetero iustissima excom-
municatione repellantur. Et inter reges maximè circa pa-
cem, & iuramentum specialius cognoscit ecclesia, quia
pax est vinculum charitatis; & ideo vt pax habeatur, de-
bet geri bellum, præcipue ex negligentia Papæ: quia quan-
do principes discordant, debent compellere eos (vt dixi)
ad pacem, seu ad treguas ineundas. & de hoc habetur la-
tissime per docto. in d. c. nouit. + Et si Dux, vel Marchio ²⁰
facit bellum contra ecclesiam, caput non potest testari,
quia dicitur captus ab hostibus populi Romani. ita Barto.
in l. qui à latronibus, ff. de testamen, & etiam contra infi-
deles Papa potest mouere bellum, & condere indulgen-
tias pro recuperatione terræ sanctæ, Innoc. in c. quod su-
per, de voto. & in c. omni timore, xxiiij. quest. viij. dicitur:
Cœleste regnum à Deo consequitur, qui pro defensione
Christianorum moritur. Idem legitur in c. omnium, xxiiij.
quest. v. vide etiam text. cap. fin. de pœn. distinct. v. Tertio
requiritur in bello, vt si intentio recta, vel ut bonum pro-
moueat, vel ut malum vitetur. Vnde Augustinus in li-
bro de verbis Domini ait: Apud veros Dei cultores etiam
ipsa bella pacata sunt, quæ non cupiditate, aut crudelitate,
sed pacis studio geruntur, vt mali coerceantur, & boni sub-
leuentur. Et ad rectitudinem intentionis dicit text. in cap.
quid culpatur, xxiiij. quest. j. Non enim cupidas, vlcifendi
crudelitas, implacatus, atq; implacabilis animus, feritas
rebellandi, libido dominandi, & si que similia, hec sunt,
quæ in bellis culpantur. Ideo Iohannes (vt dixi) non iubet
discendere ab armis, & Christus tributa Cesari monet redi-
ti: quia propter bella necessario militi stipendiū praebetur.
Potest autem contingere, vt si legitima causa, & iusta, & au-

Aa 4 thori-

thoritas indicentis bellum, nihilominus propter prauam intentionem bellum reddatur illicitum. Ideo dicit Augustinus ad Bonifacem. Bellum autem deberet esse necessitatis, ut liberet Deus à necessitate, & conseruet in pace. Non queritur pax, ut bellum exerceatur, sed bellum geritur, ut pacificatur. Bellum non contrariatur paci, quia illi, qui iusta bella gerunt, pacem intendunt. Esto ergo bellando pacificus, ut eos, quos expugnas, ad pacis utilitatem vincendo perducas; Beati enim pacifici, dicit Dominus, quoniam filii Dei vocabuntur. Itaque hostem pugnantem necessitatem premat, non voluntatem; sicut bellanti, & resistenti violentia redditur. Habetur tota ista litera Augustini in c. no*l* existimare, xxij. q. j. & c. militare. ideo enim bellamus, si sine iniuria in pace viuamus. & de hoc vide tex. in c. ad A*p*ostolic*æ*, de re iudi. lib. vj. & c. debitores, de pignori. Sed aduerte, quod si quis vult mouere bellum contra habentem superiori, non potest, nisi primo requisito superiore, ut de tali subdito ministret iustitiam: qua denegata sit licite potest mouere bellum. ita Inno. in c. dilectus, desp. & vide de hoc docto. in c. olim, de resti. spol. Et aduerte, quod si ille, contra quem volunt mouere bellum, non recognoscit superiori; si est paratus stare iuri, vel iudicio arbitrorum, vel bonorum virorum, non debent contra eam mouere bellum, quia bellum (ut dixi) debetur necessitatis; & illa bella pacata sunt, que non cupiditate, aut crudelitate, sed pacis studio geruntur; ut mali coercentur, & boni subleuentur, ut dixi. + Sed aduerte, quod pro defensione sua & rerum suarum omnibus est licitem mouere bellum, nec dicitur propriè bellum, sed defensio, ita Inno. in c. olim, de resti. spol. in ij. colum. & cum hoc iure sit concessum, non est authoritas principis necessaria, & quando quis est electus, antequam ad aliena negotia convertat, licitum est sibi impugnare, s. de verbis obligatis. continuus, C. vnde vi, l. j. l. prohibitum, de iur. scic, libro x. cum simi. Causa vero iusta, aut intentio recta, aut authoritas si defuerint in bello, non bellum, sed in uictio effecto, cædes, rapinaque est. Itaque militantibus in bello iusto præmium concessum est, sed si certum est esse iustum,

quid

quia (vt dixi) in bellicis armis multi Deo placere pos-
sunt. Sed militare in bello iniusto, ex propriatione con-
stat esse peccatum, si certum estesse iniustum; si verò cer-
tum non est, subditi principis exercentis bellum excusan-
tur, dicente Augustino in c. quid culpatur, xxij. q. j. Vir
iustus, si forte etiam sub Rege, & homine sacrilego militet,
rectè potest illo iubente bellare, si quod sibi iubetur, non
esse contra Dei præceptum certum est; vel utrum sit, cer-
tum non est. Excusatur ergo subditus in bello, de quo ne-
scit, an sit iniustum, ratione obedientiæ. Et vniuersalis ra-
tio, quare obedientia in dubijs excusat, est; quia non est
subditorum discutere consilia, diffinitionesque domino-
rum: sed præsumenda sunt iusta, nisi manifesta contine-
ant iniquitatem, ita text. in d. c. quid culpatur, & in c. quid
ergo, xj. q. iiij. Ita quando Rex pro libito voluntatis inua-
dit prouincias, vel regnum alterius, & non favore Reipu-
blicæ, neque subditi, neque vasalli tenentur eum sequi
ad bellandum (vt dixi) & est text. in c. de forma fidelita-
tis, xxij. quest. v. tenet Panor. in c. sicut, iiij. de iure iuran.
ad finem: † quia plus Deum, quam hominem timere do.²²
bimus, vt in c. non enim. & c. si dominus, & c. qui refi-
stis, & c. Imperatores, & c. Julianus, xj. q. iiij. vbi legitur,
quod Imperator Julianus apostata habebat sub se Christi-
anos milites, quibus cum dicebat, producete arma cum de-
fensione Reipublicæ, obediebant ei, cum autem diceret
eis, producete arma in Christianos, tunc recognoscabant
Imperatorem celi, & vide text. in c. j. in tit. hic finitur lex,
in vsi. feudo. vbi dicitur, quod vasallus debet iuuare domi-
num in bello iusto, quod infert dominus, vel alius ei in-
fert iniustè. idem si sit certum, & dubium. Et si certum est,
bellum esse iniustum, non debet iuuare dominum; nam
bella iniusta sunt quædam latrocinia, vt per text. & docto.
in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. † & præstare auxilium sic.²³
leratis prohibitum est, vt in l. per omnes, C. de defenso. ci-
vita. Nec excusatur propter timorem amittendi feudum,
vel incurriendi damnum aliud temporale, pereat, quæ fu-
perius dixi, & per tex. in c. ita ne. xxxij. q. v. vbi habetur:
Potius quælibet mala tolerare decernat, quam in malo cōsen-
tire.

A 2 5

tire. Sed vasillus, qui non habet feudum, tenetur etiam adiuuare dominum in bello iusto, quando dominus provocatur ad bellum, de quo vide Innocen. in c. sicut, iij. de iure iur. & vide Lucam de Penna in tit. ne rusticanus ad viliū obsequium denocentur, lib. xj. & ibi etiam dicit, quod quando Rex habet iustum bellum, potest conuocare universum populum ad iuandum eum: & ego allego test. sing. in L nullus, iij. & ibi Bar. ff. de angar. & peragār. & cur-
 24 su pub. lib. xij. † Sed vasalli feudatarij specialiter tenentur iuuare, & defendere dominum in prælio campestri iusto, & pro domino pugnare, alias feudo priuantur. Idem erit, si dimiserint dominum morantem in ipso prælio vulneratum non ad mortem, & recesserint ab ipso prælio, text. est in c. j. qui. mo. seu. amit. quia vasillus non debet dimittere dominum in prælio, etiamsi illa dimissio non fuerit noctua. Eteriam vasalli tenentur iuuare dominum, quando guerra est extra regnum: quia ubi est Rex, ibi est territorium, secundum Andr. & Bald. & Matth. de Afflīct. in d. c. j. ubi etiam dicunt, quod Rex potest accedere extra territorium pro vindicanda iniuria commissa in suum subditum. Et bellum iustum dicitur, si princeps vult facere guerram pro defensione regni sui extra territorium. in Matth. de Afflīct. in tit. quæ sit pri. cau. benè amitt. in vb. feud. Sed nec ille, qui incepit iuuare dominum in bello iusto, etiamsi non sit vasillus, non potest cum relinquere sine eius consensu. ita Matthæ. de Afflīct. in d. c. j. Est text. in l. nihil naturale, ff. de reg. iur. & not. in l. hæredes plam, ff. si quid, ff. de testamen. & superius in isto c. dixi latissimè, quod vasillus tenetur iuuare dominum in bello iusto extra regnum, ibi videte. Et circa vasallos vide infra in c. vj. ubi dicitur, quod qui iustum bellum mouet, non solum ab hoste, sed etiam à subditis eum iniuste iuuantibus potest spolia capere & personas, & subditi non excusantur. Non excludo à subditis milites: illos mercenarios, qui sub continuis stipendijs alicuius degunt tam pacis, quam belli tempore: hi si quidem tanquam subditi habendi sunt. Faciam us ergo differentiam inter extraneos, qui tempore dubij belli inueniantur prius stipendiati ad bel-

lica exercitia, & illos, qui tunc conducuntur: nam primi reputantur tanquam conducti ad iusti belli ministerium, & ordo seruendi, quo subesse regi noscuntur, faciat, ut nō sit eorum discutere de iustitia belli: secundi autem similes sunt illis, qui sub dubio iudice conduci vellet, quos constat nō tute exponere se periculo iniustitiae exercendae. Qui autem siue subditi, siue non subditi auditio belli nomine domino specialiter non iubente, nō curantes de bello iustitia ad pecuniae sonitum currunt extra conscientiam scrupulos, sunt in statu damnationis aeternae, donec resipiscant, sicut qui currunt ad clades, & praedas non solliciti de iusto, vel iniusto bello, ita Card. sancti Sixti in sua Summa de peccatis scribendo de bello. Sed intellige semper, quod boni vasalli, & subditi etiam non vocati multoties auditio belli nomine currunt ad bellum, qui non tenentur discutere, vt iam diximus, consilia dominorum, & Regum: & de voluntate talium nos nō possumus iudicare, ideo iudicet ille, qui nihil ignorat: quia bella dominorum prae sumenda sunt iusta, nisi manifestam continueat iniquitatem, & nō est subditorum discutere, vt diximus, secreta, & consilia dominorum. Et multae sunt aliae causa, propter quas ²⁵ princeps potest iustum bellum indicere.

Prima est contra prouinciam, in qua per idololatriam blasphematur Deus, vt in c. xij. Deut. vbi legitur: Subuertere omnia loca, in quibus coluerunt gentes deos suos, dissipate aras earum, & constringite statuas, & disperdite idola, & nomina eorum de locis illis.

Secunda, si à Dei cultu recedatur, vt Deutero. c. xij. vbi legitur: Si surrexerit in medio tui propheta, & dixerit tibi, Eamus, & sequamur deos alienos; propheta ille interficietur, quia loquutus est, vt vos auerteret à Domino Deo vestro.

Tertia, si fidelitas temporalis domini deferatur, vt Regum iij. c. xij. vbi tres Reges fuerant congregati contra Regem Moab: quia noluit soluere Regi Israel centū milia agnorum, & centum millia zrietum cum velieribus suis, quia solius erat soluere Regi Israel, & pruaricatus est secundus, quod habebat cum dicto Rege, recedendo ab eo,

eo, cuius occasione Rex Israel recensuit vniuersum Iuda-
el, misitque ad Iosaphat Regem Iuda, dicens: Rex Mo-
ab receisit à me, veni mecum contra eum in prælium,
& cæt.

Quarta, si rebellio moueatur contra dominum, vt ij.
Regum c. xx. vbi legitur, quod Seba leuabat manum suam
contra Regem Dauid, & Ioab oppugnabat eum in Abella,
& obsessa est vrbs. Omnis autem turba, quæ erat cum Io-
ab, moliebatur destruere muros; sed mulier sapiens exclau-
mavit, & dixit: Ecce caput Sebae, & proiecerunt ad Ioab.
Et ille cecinit tuba, & recesserunt ab vrbe vnuſquisque in
tabernacula sua. Ioab autem reuersus est Hierusalem ad
Regem. sicut ergo Ioab super omnem exercitum Israel.

Quinta, si malefactor defendatur, vt in libro Iudicium,
c. xx. vbi legitur de pugna totius Israel contra tribum Ben-
iamin, quia noluerunt tradere homines de Gabaa post fla-
gitium perpetratum cōtra vxorem viri Leuitæ, sed ex cun-
ctis vrbibus, quæ sortis suæ erant, conuenerunt in Gabaa,
vt illis ferrent auxilium contra vniuersum populum Israel:
sed post pugnam non superfuerunt de tribu Beniamin ni-
si sexcenti viri; quia vigintiquinque millia mortui sunt,
vt in d.c. legitur.

Sexta, si iniuria fit principi, vel eius legato irrogetur,
vt in ij. libro Regum, cap. x. vbi legitur de nuncijs Da-
uid, quibus Rex Hanon fecit radi dimidiā barbam:
quod cūm audisset Dauid, misit Ioab, & omnem exerci-
tum bellatorem contra Regem Hanon, & ibi legitur de
pugna, & victoria contra Ioab contra Hanon, & Syros.
Sed si orator iniustam ligationem exercet, benè potest
offendi: itaque si aliquis Rex ex Christianis mittat ora-
tores principi tempore guerræ in detrimentum religio-
nis, non est eis indulgendum, neque principi suo, quia
non debent obedire domino in rebus illicitis, neque ex-
cusantur propter timorem amittendi bona, vel incur-
rendi damnum aliud temporale, per text. in cap. ita ne,
26 xxxij, quæst. v. † vbi habetur: Potius qualibet mala to-
lerare decernat, quam malo consentire, quia plus De-
um, quam hominem timere debemus, c. de forma, xxij.
quæst.

queſt. v. facit text. in c. Julianus, & c. non enim, & c. ſi do-
minus, cum ſim. xj. q. iij.

Septimo, potest princeps iustum bellum indicere, vt li-
beretur a ſolutione iniuſti tributi, vt in c. viij. Regum ij.
vbi legitur de victorijs Dauid, qui tulit frænum tributi de
manu Philiſſij, & humiliauit eos.

Octauo, potest princeps iustum bellum indicere, vt 20
amicus ab hostiis eripiatur, vt Genes. xiiiij. vbi legitur de
pugna, & victoria Abrahæ liberantis Loth extra territo-
rium ſuum. Et ideo dicit And. de Iſer. in tit. hic finitur lex
Federici, cap. domino guerram, quod pro recuperanda re
ſubditi iniuriati, & pro recuperanda persona ſubditi, ſi
captus eſt, potest dominus indicere bellum, & debet con-
ſtar per notorium facti permanentis, quod habetur pro
vera probatione, vt in c. euidentia, de accusa, & in c. mani-
festa, ij. q. j. Et quod princeps potest indicere bellum pro
recuperanda libertate ſubditi, text. ſingu. & vnicus in iu-
re in Authen. vt liberti de cætero, g. hæc ſimiliter, co-
lum. vj.

Nono, princeps potest indicere bellum pro recuperan-
dis finibus regni occupatis, vel turbatis: nam fines non
poſſunt præſcribi, & ante aduentum Christi prouinciae e-
rānt limitate, vt in c. j. xcviij. diſt. Sed bella non erant iuſta
pro recuperandis finibus, ſi mouens bellum per trecentos
annos nihil ſuper recuperatione tentauit. ad hoc allego
tex. peregrinum, in lib. Iudic. c. xj. vbi legitur pugna filio-
rum Ammon contra filios Iſrael.

Decimo, iustum bellum inuenitur motum in ſacra ſcri-
ptura contra illum, per quem hoſis roboratur, ij. Reg. c.
viij. vbi legitur de bello Dauid contra Syriam Damaſci,
eo quod ferebat auxilium Adar-ezer Regi Soba, vt per
commentatorem in libro Numeri c. xxxij. † Sed aduerte, 20
quod bellum eſt ipſa pugna, & eſt totum tempus, quo in
militia ſumus, quam illiterati guerram vocant; pralium
vero ipſum tantummodo armorum certamen. hæc Valla.
Et bellum sine hoſte bellum ciuile vocauit Lucanus.

DE